

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Europejska strategia w zakresie danych”

[COM(2020) 66 final]

(2020/C 429/38)

Sprawozdawca: **Antonio GARCÍA DEL RIEGO**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 22.4.2020
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium Komitetu	18.2.2020
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	23.7.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	18.9.2020
Sesja plenarna nr	554
Wynik głosowania	216/0/2
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek Komisji dotyczący strategii w zakresie danych, w której priorytetem jest międzysektorowa wymiana danych oraz poprawa wykorzystywania, udostępniania danych, dostępu do danych i zarządzania nimi za pomocą działań ustawodawczych i sektorowych. Ambitna strategia w zakresie danych może zaspokoić pilną potrzebę zwiększenia zdolności w odniesieniu do danych w UE.

1.2. EKES popiera propozycję Komisji, aby ogólna konstrukcja unijnej architektury danych zapewniała dalsze wsparcie w egzekwowaniu praw osób fizycznych w zakresie wykorzystania i ochrony ich danych oraz kontroli nad nimi, a także w poszerzaniu ich wiedzy o istnieniu danych i wzmocniła pozycję tych osób poprzez „przestrzenie danych osobowych”, przy ustanowieniu wyraźniejszych gwarancji, oraz wzmocniła przysługujące osobom fizycznym prawa do przenoszenia danych na mocy art. 20 RODO ⁽¹⁾.

1.3. EKES wzywa Komisję do wdrożenia bardziej przejrzystej strategii na rzecz opracowania ram prawnych dotyczących danych. Ramy te powinny obejmować wysokie standardy ochrony danych, międzysektorową i odpowiedzialną wymianę danych, jasne kryteria dotyczące zarządzania w poszczególnych sektorach i jakości danych oraz większą kontrolę osób fizycznych nad danymi. EKES proponuje również uszczegółowienie podejścia do finansowania strategii i zaleca sposoby na wypełnienie luki kompetencyjnej.

1.4. Zdaniem EKES-u rozwój platform opartych na danych w Europie powinien odzwierciedlać wartości europejskie, w tym przez koncentrowanie się na osobach fizycznych. EKES uważa, że obecne podejście zorientowane na konsumencie powinno obejmować również aspekt ludzkiej kontroli, który uwzględni wymiar etyczny w odniesieniu do wykorzystywania danych.

1.5. EKES ubolewa, że dwa lata po wejściu w życie RODO nie jest ono odpowiednio egzekwowane, a rozbieżności nadal występują. Komisja powinna rozwiązać te kwestie, w tym poprzez motywowanie państw członkowskich, aby zapewnić wszystkim osobom w UE możliwość korzystania w pełni z przysługujących im praw.

1.6. EKES jest zdania, że urzeczywistnienie jednolitego rynku jest zasadniczym priorytetem dla funkcjonowania wspólnych przestrzeni danych.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-european-strategy-data-19feb2020_en.pdf, s. 20.

1.7. Biorąc pod uwagę wrażliwość wymienianych danych, EKES nalega na potrzebę zagwarantowania zabezpieczeń prywatności danych osób fizycznych za pomocą mechanizmów zgody, kontroli, sankcji i nadzoru oraz do zapewnienia, by dane były anonimizowane (i by nie mogły zostać poddane deanonimizacji).

1.8. EKES zaleca, aby Komisja określiła w strategii opcję zalecaną w odniesieniu do pojęcia własności danych. Trwające debaty prawne budzą obecnie niepewność obywateli w zakresie określania wymagań, jakie mogą zgłaszać.

1.9. EKES opowiada się za silniejszym dialogiem ze społeczeństwem obywatelskim i przypomina o potrzebie zapewnienia MŚP jaśniejszych wytycznych dotyczących mechanizmów wymiany danych, ponieważ oba te aspekty będą kluczem do szerokiego uczestnictwa w przestrzeniach danych.

1.10. EKES przypomina, że jednolity rynek danych powinien zapewniać, by dane osobowe nie podlegały tym samym zasadom, które dotyczą towarów i usług, tj. aby stopniowo nie stawały się postrzegane jako dane nieosobowe⁽²⁾.

1.11. Komisja powinna zapewnić, aby ramy prawne umożliwiały równy dostęp do danych wszystkim przedsiębiorstwom, dużym i małym, i uwzględniały siłę rynkową dominujących platform. Ogólnie rzecz biorąc, Komisja powinna przedstawić jaśniejszy i bardziej konkretny wniosek dotyczący kontroli przestrzeni danych i zarządzania nimi, w tym sposobu, w jaki zainteresowane strony będą wymieniać się danymi.

1.12. EKES podkreśla, że zasadnicze znaczenie ma zajęcie się wpływem spersonalizowanych produktów na osoby fizyczne (np. dyskryminacja), a także skutkami, jakie niesie dla przedsiębiorstw udostępnianie danych. Ramy prawne powinny wspierać wysokie standardy bezpieczeństwa i praw własności intelektualnej. Dane pochodne powinny być chronione i nie powinny podlegać obowiązkowemu dostępowi i przekazywaniu.

1.13. EKES podkreśla pilną potrzebę rozwijania umiejętności cyfrowych oraz alfabetyzmu cyfrowego poprzez kształcenie i szkolenie, w tym w oparciu o ramy kompetencji cyfrowych i zachęcanie państw członkowskich do rozwoju kształcenia ustawicznego na wszystkich poziomach edukacji w obszarze umiejętności, które będą najbardziej poszukiwane⁽³⁾. Dzięki temu obywatele staną się jednostkami obeznanymi z kwestiami związanymi z danymi, z większą świadomością w zakresie swoich danych i kontrolą nad nimi, korzystającymi z technologii dużych zbiorów danych i zarządzającymi danymi, a także będą rozumieć swoje środowisko cyfrowe i związane z nim ryzyko (np. personalizacja)⁽⁴⁾.

1.14. EKES zachęca Komisję do wyjaśnienia i wzmocnienia roli właściwych organów, organizacji konsumenckich i niezależnych podmiotów, co ma istotne znaczenie w zarządzaniu inicjatywami sektorowymi oraz w zapewnieniu działania przedsiębiorstw zgodnie z przepisami oraz wskazówek, porad i szkoleń dla użytkowników.

2. Uwagi ogólne: Właściwa strategia w zakresie danych

2.1. EKES popiera nacisk kładziony przez Komisję na dane, które mają kluczowe znaczenie dla życia i działalności gospodarczej jednostek. Transformacja cyfrowa i usprawnienia technologiczne zwiększyły zakres i częstotliwość generowania danych oraz ułatwiły ich przechowywanie, przetwarzanie, analizę i przekazywanie. Usługi oparte na danych zwiększają wygodę klientów i odpowiadają ich oczekiwaniom oraz usprawniają istniejące procesy przemysłowe.

2.2. EKES podziela pogląd, że innowacje oparte na danych są ważną siłą napędową europejskiego wzrostu gospodarczego i konkurencyjności, a ich rolę ogranicza brak dostępności danych przemysłowych i danych użytkowników w UE. EKES popiera propozycję Komisji, by zająć się tą kwestią i poprawić międzysektorowe wykorzystywanie danych, wymianę danych oraz dostęp do nich poprzez stworzenie wspólnych przestrzeni danych w ścisłej zgodności z normami RODO, ze wspólnym zestawem przepisów prawnych i norm technicznych oraz za pomocą środków uzupełniających.

2.3. EKES uważa, że strategia w zakresie danych będzie miała kluczowe znaczenie we wspieraniu technologicznej suwerenności UE, aby zagwarantować bezpieczną wymianę danych i dostęp do nich i zwiększyć kontrolę obywateli Europy nad danymi, które ich dotyczą, oraz zapewnić korzyści osobom fizycznym i przedsiębiorstwom.

2.4. EKES zgadza się, że sektorowe podejście do dostępu do danych jest najodpowiedniejsze, aby znaleźć konkretne rozwiązania umożliwiające radzenie sobie ze specyficznymi cechami poszczególnych sektorów i zwalczanie niedoskonałości rynku, i zapewni jednocześnie najsilniejsze zabezpieczenia w zakresie ochrony konsumentów⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 122.

⁽³⁾ Zob. przypis 2.

⁽⁴⁾ Chociaż osoby te są coraz bardziej świadome swoich praw, nadal trudno jest im dowiedzieć się, w jaki sposób dane, które ich dotyczą, są wykorzystywane i udostępniane przez różne organizacje – 81 % Europejczyków uważa, że nie ma żadnej kontroli nad swoimi danymi lub ma nad nimi tylko częściową kontrolę. Zobacz Eurobarometr (czerwiec 2019 r.), <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2222>.

⁽⁵⁾ Zob. <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-europe-moment-repair-prepare-next-generation.pdf> (s. 9–10).

2.5. EKES podziela niepokoje Komisji, że zdolność UE do wykorzystywania i udostępniania danych jest ograniczona poważnymi problemami interoperacyjności systemów informatycznych. Kryzys związany z COVID-19 uwidocznił potrzebę i przydatność kompletnego ekosystemu danych, ponieważ dane wykraczają poza granice poszczególnych sektorów – w tym opracowania rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa jednostek (np. dane dotyczące geolokalizacji i zdrowia) oraz unikania silosów. W sektorze opieki zdrowotnej naukowcy mogliby wykorzystywać dane o znaczeniu dla zdrowia publicznego gromadzone przez różne sektory, aby przyspieszyć opracowywanie leków i lepiej rozumieć choroby.

2.6. EKES zgadza się, że innowacje oparte na danych są ograniczane przez lukę kompetencyjną, brak pracowników w UE posiadających umiejętność korzystania z danych i niski poziom umiejętności cyfrowych. EKES z zadowoleniem przyjmuje cel strategii polegający na stworzeniu „wspólnej europejskiej przestrzeni danych dotyczących umiejętności” i zbliżającą się aktualizację komisyjnego Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej.

3. Opracowanie unijnych ram prawnych dotyczących danych: uwagi ogólne

EKES zwraca uwagę na zasadniczą kwestię etyki w odniesieniu do dalszego rozwoju unijnych ram prawnych dotyczących danych. Badanie *Ethics of Big Data* ⁽⁶⁾, zlecone przez EKES w 2016 r., odnosi się do tej kwestii poprzez analizę potrzeby prywatności i samostanowienia obywateli z kilku perspektyw: świadomości, kontroli, zaufania, własności, nadzoru i bezpieczeństwa, tożsamości cyfrowej, dostosowanej rzeczywistości, deanonimizacji, przepaści cyfrowej i prywatności. EKES zaleca uznanie ich za zasady przewodnie każdej polityki.

3.1. Normy ochrony danych

3.1.1. EKES wzywa Komisję do podkreślenia, że dane powinny pozostać pod kontrolą osób fizycznych, ponieważ gromadzenie i udostępnianie danych ma wpływ na ich prywatność i równość. Międzysektorowe wykorzystywanie danych pozwala przedsiębiorstwom na zasilenie i usprawnienie istniejących procesów, skuteczniejsze dostarczanie informacji oraz dostarczanie konsumentom nowych, spersonalizowanych produktów i doświadczeń. Dane użytkowników zapewniają w szczególności informacje o istotnych cechach, potrzebach i zachowaniach, które nie są zbierane przy użyciu danych zanonimizowanych, i przynoszą pozytywne efekty naczyń połączonych znacznie wykraczające poza sektor, w którym dane zostały pierwotnie wygenerowane. Na przykład w sektorze finansowym międzysektorowa wymiana danych mogłaby poprawić analizę ryzyka i prognozy przepływów środków pieniężnych, rozwiązać problem wykrywania nadużyć finansowych oraz zwiększyć zdolność osób fizycznych do radzenia sobie z nadmiernym zadłużeniem, wspierać włączenie społeczne pod względem finansowym i edukację finansową. Niemniej jednak dla konsumentów podatnych na zagrożenia personalizacja może wiązać się z ryzykiem, takim jak dyskryminacja, nadużycia i manipulacja.

3.1.2. Komisja powinna zająć się niewystarczającym i fragmentarycznym wdrażaniem RODO, rozbieżnymi interpretacjami prawnymi i brakiem zasobów organów ochrony danych. RODO, opracowane w 2012 r., przegłosowane w 2016 r. i uchwalone w 2018 r., nie jest wystarczające, aby uwzględnić proponowane ramy. EKES zaleca, by Komisja odpowiednio zaktualizowała RODO i przeprowadziła oceny skutków, ponieważ musi ono współgrać z nowym podejściem opartym na wspólnych przestrzeniach danych. EKES wzywa również Komisję, aby zajęła się ograniczeniami prawa do przenoszenia danych określonymi w RODO. Zostały one opracowane, gdy zmiana dostawcy usług była jednorazowa, natomiast obecnie dane wykorzystuje się wielokrotnie i są one użyteczne w czasie rzeczywistym.

3.1.3. Chociaż EKES uważa, że zaproponowane narzędzia mogłyby pomóc obywatelom podejmować decyzję „o tym, w jaki sposób wykorzystuje się ich dane” ⁽⁷⁾, aby zmniejszyć niepewność prawną, Komisja powinna zdefiniować w strategii zalecaną przez siebie koncepcję własności danych w celu ogólnego wyjaśnienia, kto jest właścicielem danych i, na przykład, co dzieje się z tymi danymi w przypadkach, gdy są generowane przez domowe urządzenia internetu rzeczy.

3.1.3.1. Istnieje różnica, którą należy wyjaśnić, między prawami osób fizycznych związanymi z danymi a własnością danych.

3.1.4. Biorąc pod uwagę fakt, że udostępnianie danych w celu korzystania z bezpłatnych usług jest formą płatności, EKES wzywa Komisję do określenia, do jakich treści lub kryteriów odnosi się, gdy odwołuje się do „interesu publicznego”, oraz do określenia, jaki jest jej cel w tym obszarze. Komitet zaleca również, aby Komisja przedstawiła definicję przekazywania danych bez bezpośredniej nagrody (lub „bezinteresowności danych”) oraz aby zapewniła odpowiednie środki zapobiegające uchylaniu się przez podmioty gromadzące dane od swoich obowiązków.

⁽⁶⁾ Zob. *Badanie EKES-u: The ethics of Big Data: Balancing economic benefits and ethical questions of Big Data in the EU policy context* (2017 r.).

⁽⁷⁾ Narzędzia takie jak „instrumenty zarządzania zgodą, aplikacje do zarządzania danymi osobowymi, w tym w pełni zdecentralizowane rozwiązania” są odpowiednimi instrumentami. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-european-strategy-data-19feb2020_en.pdf, s. 10.

3.2. Odpowiedzialne ramy wymiany danych

3.2.1. Komisja powinna doprecyzować, w jaki sposób zamierza udzielać wskazówek osobom fizycznym, aby zrozumiały, jak działają „przestrzenie danych osobowych”. Bez tej świadomości prawo osób do dostępu do tych przestrzeni będzie bez znaczenia, a realizacja wniosku będzie pozbawiona skuteczności i podważy cele, które strategia ma promować.

3.2.2. UE zauważyła potrzebę wprowadzenia prawa do wymiany danych i ustanowiła praktyczne mechanizmy w ramach poszczególnych inicjatyw sektorowych, np. w odniesieniu do dostawców usług przetwarzania danych (FFDR⁽⁸⁾) i danych przechowywanych na rachunkach płatniczych (PSD2⁽⁹⁾). Poza kilkoma szczególnymi przypadkami, osoby fizyczne (użytkownicy danych, konsumenci, obywatele) nie mają jednak umiejętności, kompetencji ani narzędzi, by żądać dostępu do swoich danych osobowych i nieosobowych, ani by je łatwo i skutecznie udostępniać.

3.2.3. Aby wzmocnić przenoszenie danych przez zastosowanie „surowszych wymogów dotyczących interfejsów umożliwiających dostęp do danych w czasie rzeczywistym”, zagwarantować przestrzenie danych osobowych i zapewnić, by dostawcy działali jako „neutralni pośrednicy”⁽¹⁰⁾, EKES zwraca uwagę Komisji na przypadki wykorzystania bezpiecznych mechanizmów wymiany, takich jak systemy osobistej identyfikacji cyfrowej, które mogłyby zostać wdrożone przez prywatne i publiczne organizacje oraz rozbudowane w celu przyspieszenia międzysektorowej wymiany danych. Aplikacje zapewniające tożsamość elektroniczną w sektorze finansowym, takie jak Itsme (mobilna tożsamość do celów transakcji cyfrowych), stanowią przykłady skutecznego i obustronnie korzystnego stosowania tych mechanizmów, w tym między bankami i operatorami telefonii komórkowej. Tworzą znaczną wartość dla przedsiębiorstw (oszczędności kosztów, wzrost sprzedaży, ograniczenie oszustw i kradzieży tożsamości), zapewniają większy wybór, chronią prywatność użytkowników, zwiększają zaufanie konsumentów, zapewniają osobom fizycznym silne środki uwierzytelniania i narzędzia do zarządzania przysługującymi im prawami oraz do sprawowania kontroli i umożliwiają przeprowadzanie bezpiecznych, wygodnych i efektywnych pod względem czasowym procesów cyfrowych, takich jak cyfrowy *onboarding*.

3.2.4. EKES zwraca uwagę Komisji na doświadczenia związane z dyrektywą PSD2 (umożliwiająca dostawcom będącym osobami trzecimi wykorzystywanie danych konsumentów banków po uzyskaniu ich zgody na wprowadzanie innowacji) oraz inne przypadki użycia (np. wykorzystywanie danych dotyczących geolokalizacji i transakcji), które mogą stanowić inspirację do stworzenia szerszych ram wymiany danych. Zasady te powinny być stosowane jednakowo we wszystkich sektorach i w podobnych ramach czasowych, aby zagwarantować równe szanse poszczególnym uczestnikom rynku.

3.2.5. UE powinna opierać się na RODO, aby umożliwić międzysektorową wymianę danych użytkowników oraz powiełać istniejące inicjatywy w różnych sektorach, by ułatwiać bezpieczną wymianę danych oraz zapewniać korzyści dla osób fizycznych i wartość dla przedsiębiorstw. Powinno to zagwarantować użytkownikom końcowym prawo do żądania, aby ich dostarczone (wprowadzone dane, np. nazwisko, adres) i zaobserwowane dane osobowe (np. geolokalizacja) były przekazywane bezpośrednio od jednego posiadacza danych do drugiego, w sposób znormalizowany, z wykorzystaniem interfejsów programowania aplikacji w czasie rzeczywistym⁽¹¹⁾. Na przykład użytkownik może zlecić Spotify zapewnienie serwisowi Deezer dostępu do list odtwarzania, których słuchał. Zagwarantowałoby to przestrzeganie zasad RODO dotyczących prywatności, umożliwiłoby użytkownikom zachowanie pełnej kontroli nad procesem i wykorzystanie wartości ich danych, a także zapewniłoby rzeczywistą skuteczność, dynamiczność, terminowość i przejrzystość prawa do przenoszenia danych osobowych, rozszerzając jednocześnie te same zasady na niektóre dane nieosobowe.

3.2.6. Zarówno przedsiębiorstwa, jak i użytkownicy powinni mieć możliwość bezpiecznego udostępniania własnych danych – niezależnie od tego, kto je zebrał – oraz wybierania, komu udostępniają dane i zarządzania sposobem wykorzystania udostępnionych danych.

3.2.7. System i funkcjonowanie wspólnych przestrzeni danych powinny być takiej jakości, jak w przypadku rejestru publicznego; dostawcy danych powinni zapewniać wysoką jakość samych danych i ciągłość tej infrastruktury. Tacy „administratorzy danych” nie powinni tworzyć efektu wąskiego gardła w wymianie danych, lecz ją wzmacniać. Jest to klucz do sprawnego, bezproblemowego zarządzania danymi i dostępności danych wysokiej jakości. EKES uważa, że w strategii nie położono wystarczającego nacisku na jakość danych oraz że kwestia ta wymaga wyjaśnienia. Ponadto EKES zaleca ustanowienie minimalnego progu zobowiązań w celu zapewnienia jakości danych i praw osób fizycznych w przypadku wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości. Ponieważ zapewnienie jakości danych może być kosztowne i nie wszystkie zainteresowane strony mogą mieć dostęp do wymaganych technologii, te kryteria progowe powinny być realistyczne dla wszystkich przedsiębiorstw, w szczególności dla MŚP: mogą one napotkać trudności w spełnieniu tych kryteriów ze względu na ograniczone zasoby i powinny otrzymać wsparcie, tak aby nie nakładać na nie nadmiernych kosztów⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie w sprawie ram swobodnego przepływu danych: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/publication/regulation-free-flow-non-personal-data_en.

⁽⁹⁾ Druga dyrektywa w sprawie usług płatniczych: https://ec.europa.eu/info/law/payment-services-psd-2-directive-eu-2015-2366_en.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-european-strategy-data-19feb2020_en.pdf, s. 20.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 238.

⁽¹²⁾ Zob. przypis 11..

3.2.8. Platformy oparte na danych są najbardziej cenionymi przedsiębiorstwami ze względu na ich strategiczne znaczenie na rynkach cyfrowych oraz sprawowaną przez nie oligopolistyczną kontrolę nad określonymi zbiorami danych. Ograniczony dostęp przedsiębiorstw unijnych do danych zawęża jednak zakres, w jakim przedsiębiorstwa te mogą wykorzystywać dane do wspierania innowacji. Zasada „zwycięzca bierze wszystko” – charakteryzująca rynki cyfrowe – oznacza, że kilka dużych przedsiębiorstw znajduje się w centrum internetowych przepływów danych, które dostarczają im informacji niedostępnych dla innych dostawców. Nawet w przypadkach, w których zasoby danych są szerzej rozpowszechniane, rzadko są one dostępne ponad granicami branżowymi, co ogranicza możliwości wprowadzania innowacji międzysektorowych przez podmioty branżowe i inne. Ponieważ żadna platforma nie jest zobowiązana do tworzenia puli danych, użytkownicy końcowi nie są w stanie łączyć i agregować danych, które generują w różnych branżach. EKES wzywa Komisję do zbadania, w jaki sposób można poprawić kontrolę użytkowników biznesowych i osób fizycznych nad ich danymi, traktując priorytetowo platformy systemowe (gigantów technologicznych). EKES proponuje również utworzenie wspieranej przez UE platformy, która centralizowałaby i agregowała wszystkie dostępne na rynku unijne dane publiczne dotyczące przedsiębiorstw pragnących skorzystać z takiej usługi.

3.3. Zarządzanie przestrzeniami danych

3.3.1. EKES proponuje następujące kryteria regulujące sektorowe przestrzenie danych. Po pierwsze, interwencja w formie dostępu do danych powinna mieć na celu przeciwdziałanie niedoskonałościom rynku prowadzącym do wyższych cen konsumpcyjnych, mniejszego wyboru dla konsumentów i mniejszej innowacyjności. Po drugie, dostęp do danych musi sprzyjać opracowywaniu innowacji zorientowanych na konsumenta. Po trzecie, operatorzy przetwarzający dane osobowe powinni przestrzegać wysokich standardów bezpieczeństwa i ochrony danych. Po czwarte, osobom fizycznym należy zaoferować rozwiązania techniczne służące zarządzaniu i kontroli nad przepływami danych osobowych. Po piąte, należy umożliwić osobom fizycznym sprzeciw wobec udostępniania ich danych osobowych oraz zapewnić dostęp do środków zaskarżenia, w przypadku gdy zasady nie są przestrzegane (EKES popiera zasadę ludzkiej kontroli).

3.3.2. Nie wszystkie dane powinny być otwarte lub upublicznione. Do danych B2B, B2C, B2G lub Me2B powinny mieć zastosowanie inne zasady. Dane pochodne powinny być chronione, a ich udostępnianie i przekazywanie nie powinno być obowiązkowe.

3.3.3. Wymiana danych między przestrzeniami danych będzie obejmowała mieszane zbiory danych (dane osobowe i nieosobowe), np. w obszarach opieki zdrowotnej i finansów. Gromadzenie i wykorzystywanie danych wrażliwych i osobowych do celów nadzoru lub lokalizacji powinno wymagać indywidualnej zgody. Zabezpieczenia powinny gwarantować, by połączenie punktów danych osobowych (np. informacji finansowych i zdrowotnych) nie prowadziło do uzależnienia od jednego dostawcy technologii, nadużyć ani dyskryminacji, na przykład w zakresie dostępu osób fizycznych do zatrudnienia.

3.3.4. Zainteresowane strony (przedsiębiorstwa i osoby fizyczne) nie mają dostępu do mechanizmów identyfikacji, uwierzytelniania i autoryzacji, które umożliwiają przekazywanie danych w sposób chroniący prywatność, szczególnie w służbie zdrowia, ani nie posiadają wystarczającej wiedzy w tym zakresie, co utrudnia udostępnianie danych. EKES zaleca wykorzystanie i wdrożenie wspólnego zbioru danych dotyczących opieki zdrowotnej, podobnego do europejskiego jednolitego formatu elektronicznego.

3.3.5. Powinno się określić warunki dostępu osób trzecich do danych na potrzeby badań i rozwoju. Na przykład jeśli naukowcy w sektorze opieki zdrowotnej i wydziały gmin korzystają z bezpłatnych danych, powinno to być regulowane przez RODO.

3.3.6. EKES podkreśla, że nie wszystkie przedsiębiorstwa mogą czerpać korzyści z danych, ponieważ nie wszystkie są zdigitalizowane (tj. w tradycyjnych gałęziach przemysłu i wiele europejskich MŚP), co ma wpływ na równe warunki działania na jednolitym rynku. Dobrowolne udostępnianie jest dobrym, ale niewystarczającym narzędziem do zapewnienia równego dostępu do danych. Komisja powinna zająć się tym brakiem równowagi między przedsiębiorstwami zdigitalizowanymi i niezdigitalizowanymi oraz między dużymi i małymi przedsiębiorstwami. Strategia UE w zakresie MŚP i strategia przemysłowa to dobre punkty wyjścia do podjęcia działań.

3.3.7. EKES podkreśla, że pomimo postępów UE na drodze do konwergencji jednolity rynek cyfrowy wciąż jest daleki od jednorodności: jego zasady są nadal rozdrobione. Dlatego skalowanie działalności przedsiębiorstw jest trudne i nieefektywne, tak samo jak konkurowanie z ich amerykańskimi i chińskimi odpowiednikami, którzy podlegają rzeczywiście jednolitym ramom regulacyjnym i wykupują swoich unijnych rywali, co widać na przykładzie przedsiębiorstw Skype i Booking.com. Założyciele unijnych przedsiębiorstw typu start-up przenoszą się w końcu do Stanów Zjednoczonych lub na bardziej przyjazne dla biznesu rynki, aby korzystać z większych jednolitych rynków i większego kapitału wysokiego ryzyka. Aby zapewnić efektywność, wspólna infrastruktura obsługująca przestrzenie danych powinna również odzwierciedlać wielojęzyczną charakterystykę jednolitego rynku⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 119.

3.4. Finansowanie

3.4.1. W strategii przewidziano finansowanie w wysokości 4–6 mld EUR, w które zarówno państwa członkowskie UE, jak i przemysł powinny wspólnie inwestować. Komisja powinna wyjaśnić, w jaki sposób zamierza zgromadzić środki finansowe i ustanowić jasne kryteria, aby zagwarantować i ocenić ich sprawiedliwy podział.

3.4.2. Aby zapewnić wystarczające inwestycje prywatne i ciągłość usług świadczonych obecnie na rzecz wielu unijnych przedsiębiorstw, zdaniem EKES-u konieczne jest zachowanie udziału zagranicznych dostawców w projekcie (zgodnie z przepisami UE). Kluczowe znaczenie ma także finansowanie publiczne, np. za pośrednictwem programów „Horyzont Europa” i „Cyfrowa Europa”. Jednak budżet UE będzie podlegał priorytetowi budżetowemu dotyczącemu odbudowy i został zmniejszony w porównaniu z pierwszym wnioskiem Komisji przedstawionym w maju. W szczególności, chociaż ogólny przydział środków finansowych na kluczowe strategiczne zdolności cyfrowe Europy wzrósł w porównaniu z poprzednimi wieloletnimi ramami finansowymi, budżet programu „Cyfrowa Europa” został zmniejszony z 8,2 mld EUR do 6,76 mld EUR.

3.5. Wypełnienie luki kompetencyjnej

3.5.1. Kryzys gospodarczy może doprowadzić do zmian w hierarchii zawodów uznawanych za przydatne dla społeczności, ale prawdopodobnie nie zmniejszy zapotrzebowania na umiejętności techniczne. Automatyzacja może prowadzić do ponownej definicji miejsc pracy i zadań (wymagających lepszych umiejętności miękkich) oraz raczej do masowych zmian zawodów niż do masowego bezrobocia ⁽¹⁴⁾.

3.5.2. W przypadku miejsc pracy związanych z dużymi zbiorami danych najbardziej pożądane są następujące umiejętności ⁽¹⁵⁾: umiejętności analityczne, wizualizacja danych, znajomość domeny biznesowej i narzędzi dużych zbiorów danych, programowanie, rozwiązywanie problemów, strukturalny język zapytań (SQL), eksploracja danych, znajomość technologii, chmura publiczna i chmury hybrydowe oraz praktyczne doświadczenie. Niektóre z nich mogą być nauczane w szkołach, a inne muszą być zdobywane i rozwijane przez całe życie, w ramach podejścia opartego na uczeniu się przez całe życie i w każdych okolicznościach poprzez ciągłe, pozaformalne i nieformalne uczenie się ⁽¹⁶⁾.

3.5.3. Aby wykorzystać tę szansę, jako że kształcenie pozostaje w kompetencji krajowej, EKES wzywa Komisję do zachęcania państw członkowskich do prowadzenia bardziej zdecydowanej polityki na rzecz poprawy umiejętności cyfrowych, zajęcia się luką kompetencyjną w zakresie umiejętności korzystania z danych oraz koncentracją tych umiejętności, tak by rozwiązać problem nierówności w całej UE oraz ograniczyć utratę know-how.

3.5.4. UE powinna dogłębnie przeorganizować programy szkoleń i kształcenia. Zbyt często przedmioty STEM ⁽¹⁷⁾ nie są wystarczająco uwzględniane w programach nauczania na wszystkich poziomach kształcenia. Wpływa to w szczególności na kobiety, na co Komisja nie położyła nacisku pomimo zaleceń przewodniczącej Komisji w sprawie równouprawnienia płci ⁽¹⁸⁾. W tym obszarze EKES uznaje ramy kompetencji cyfrowych dla obywateli ⁽¹⁹⁾ za przydatne narzędzie, które należy szerzej promować i wdrażać. Wzywamy Komisję do zachęcania państw członkowskich, by w sposób proaktywny tworzyły i przyspieszały inicjatywy realizowane w tych ramach.

3.5.5. EKES sugeruje, aby Komisja wzmocniła rolę organizacji konsumenckich zajmujących się szkoleniem użytkowników, edukacją i zapewnianiem niezależnych porad dotyczących narzędzi, z których mogą korzystać obywatele (np. w celu uzyskania informacji na temat wykorzystywania i udostępniania danych, podmiotu posiadającego dane, sposobu odwoływania się i składania skarg). W celu rozwijania umiejętności cyfrowych, inicjatywy takie jak fiński kurs online „Elements of AI [Elementy SI]” (obecnie dostępny dla wszystkich, za darmo, we wszystkich językach UE) mogłyby zostać rozbudowane, aby obejmować różnorodne moduły edukacyjne.

Bruksela, dnia 18 września 2020 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁴⁾ W zamian za każde miejsce pracy utracone w przyszłości w wyniku transformacji cyfrowej można by stworzyć 3,7 nowych miejsc pracy. Zob. <https://www.agoria.be/en/Agoria-Without-a-suitable-policy-there-will-be-584-000-unfilled-vacancies-in-2030>; <https://newsroom.ibm.com/2019-10-30-MIT-IBM-Watson-AI-Lab-Releases-Groundbreaking-Research-on-AI-and-the-Future-of-Work>; zob. opinia EKES-u TEN/705 (zob. s. 77 niniejszego Dziennika Urzędowego), Dz.Ú. C 13 z 15.1.2016, s. 161.

⁽¹⁵⁾ Utkarsh Singh, *Top 10 In-Demand Big Data Skills To Land „Big” Data Jobs in 2020* (blog upGrad, 24 grudnia 2019 r.), <https://www.upgrad.com/blog/big-data-skills/>.

⁽¹⁶⁾ Zob. przypis 2.

⁽¹⁷⁾ Nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka.

⁽¹⁸⁾ Opinia EKES-u TEN/705 (zob. s. 77 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽¹⁹⁾ EU Science Hub, *DigComp: Digital Competence Framework for Citizens* (Komisja Europejska), <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp>.